

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНА САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ХАРЧОВОГО ПРОФІЛЮ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розвиток країни та рух до євроінтеграції передбачає розвиток та вдосконалення системи освіти ставлячи високі вимоги до отримання професійних і особистісних якостей науково-педагогічним працівником. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [9] передбачає вдосконалення діяльності вищих навчальних закладів освіти, з впровадженням багатоступеневої системи навчання, що є сумісна з європейською і передбачає всебічний розвиток особистості з переорієнтацією системи вищої освіти на вироблення компетенцій в процесі підготовки майбутнього інженера-педагога. Назріла необхідність нових концептуальних підходів до професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для системи закладів професійно-технічної освіти, основними передумовами яких є оновлення цілей і змісту професійної інженерно-педагогічної освіти на основі діяльнісного підходу та особистісної орієнтації та актуалізації компетентнісної парадигми.

З огляду на вище сказане, ми здійснимо аналіз ключових понять нашого дослідження, що стане запорукою з'ясування їх сутності та взаємозв'язку. Для більш глибокого розуміння питання підготовки майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю до формування санітарно-гігієнічної культури учнів закладів професійно-технічної освіти, слід проаналізувати відокремлено поняття «підготовка майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю» та «формування санітарно-гігієнічної культури».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над впровадженням компетентісного підходу у процес підготовки майбутнього інженера-педагога працювали дослідники Н.В. Волкова, І.Є. Каньковський, Є.О. Клімова, С.І. Ткачук. Проблема з формування професійної компетентності висвітлена в

працях І.А. Зязюна, Д.Є. Маркової, Д.Є. Ступака. Питання з формування різних аспектів професійної компетентності інженера-педагога висвітлено у працях І.М. Бендери, М.І. Лазаревої Л.К. Штефан та О.І. Щербака, зокрема інженера-педагога харчового профілю – висвітлені в працях І.Ф. Ісаєва. Над розв'язанням проблеми з формування здоров'язберігаючої компетентності працювали О.Є. Антонова, Д.В. Воронін, Н.М. Поліщук, а Н.А. Башавець висвітлює здоров'язбережувальну компетентність, як частину культури майбутнього фахівця. Науковці А.А. Ільченко, В.А. Котепчук та З.П. Шарлович працюють над впровадженням санітарно-гігієнічної компетентності у процесі підготовки фахівців. Проте частково здійсненні дослідження для визначення сутності поняття професійної санітарно-гігієнічної компетентності в майбутнього інженера-педагога харчового профілю.

Мета статті визначити та обґрунтувати сутність поняття професійна санітарно-гігієнічна компетентність майбутнього інженера-педагога харчового профілю. Мета даного дослідження передбачає виконання поставлених завдань: 1) розкрити суть елементів поняття «професійна санітарно-гігієнічна компетентність майбутнього інженера-педагога харчового профілю»; 2) проаналізувати поняття «інженер-педагог», «професійна компетентність», «санітарно-гігієнічна культура» та «підготовка майбутнього інженера-педагога харчового профілю».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна професійно-педагогічна підготовка майбутнього інженера-педагога базується на освоєнні знань про поняття «педагог» - як особа, яка веде викладацьку й виховну роботу, або розробляє проблеми педагогіки [2, с.1728]. Підготовлений до професійної діяльності майбутній інженер-педагог повинен мати сформований високий рівень професійної компетентності, що дасть можливість йому більш гнучко аналізувати різні ситуації, мобільно реагувати на зміни в соціальному, економічному та техногенному житті суспільства,

здійснювати ефективне ділове спілкування, враховувати основні техніко-технологічні закони у процесі професійної діяльності та самовдосконалюватись протягом усього життя. Тобто, інженер-педагог охоплює більшу сферу впливу та застосування ніж викладач або вчитель.

Поняття «інженер» розглядається як вчений-будівельник, архітектор та зодчий споруд різного виду. Енциклопедіє дає роз'яснення, що «інженер» – це спеціаліст із вищою технічною освітою, та одночасно приводиться прямий приклад із французької мови – здібна, винахідлива людина. Усі варіанти вказують на її все-таки технічний характер, а це певною мірою обмежує її застосування [1, с.73]. Науковець І.Є. Каньковський вказує на «інженера», як на фахівця у якій-небудь галузі техніки з вищою технічною освітою. Науковець звернув увагу на термін «інженер», як працівника який виконує свої професійні функції маючи технічну, а саме інженер-будівельник, інженер-конструктор, інженер-механік, інженер-економіст та інші [5, с.54]. На думку дослідника Б.Ф. Ломова інженерна діяльність є складною, ієрархічно побудованою, багаторівневою і динамічною структурою з великими можливостями переходу від рівня до рівня, що характеризується сукупністю основних параметрів – продуктивності, якості та надійності.

Сучасний «інженер» вирішуючи вузькопрофесійні завдання має вплив на суспільство, людину та природу. Діяльність інженера тісно пов'язана з природним середовищем, основою життя суспільства та самою людиною, про що відзначає дослідник О.Г. Романовський. Науковець О.Є. Марковська зосереджує увагу на сучасному інженерові – як на цілісній особистості, що поєднує індивідуальні здібності при виконанні професійних і соціальних функцій, що властиві її особистісним якостям. Також повинен досконало володіти науковим світоглядом, інженерно-технічним та економічним мисленням, глибокими знаннями і високою гуманітарною культурою. Також, О.Є. Марковська мотивує до того, щоб на перший план повинні виступати знання і вміння сучасного інженера в найрізноманітніших галузях науки, а

саме фундаментальних, природничих, технічних, економічних, філософських, соціологічних, психологічних і загальнокультурних, що були здобуті в закладі вищої освіти. Отримання та доповнення знань з різних галузей не повинно зупинятися пов'язуючи з причиною завершення закладу вищої освіти, а повинно продовжуватися і в процесі праці.

Практична діяльність інженера полягає у перетворенні матеріалів, енергії та інформації з використанням винахідництва, конструювання та проектування для створення систем життєзабезпечення людства. Дослідник А.Ю. Бехтер вказує на особливості інженерної діяльності, що дає можливість визначити її специфіку через аналіз змісту та специфіки розв'язування інженером професійних завдань, а саме створення та експлуатацію інженерних систем, дослідження, проектування, конструювання, розробку і впровадження нових технологій, модернізацію старих технологій, організацію обміну науковим і виробничо-технічним досвідом, розвитку прийомів і способів роботи, управління виробництвом та інші. Професійна компетентність інженера є складним інтегрованим психологічним, професійним, особистісним (суб'єктним) утворенням, що формується в процесі його професійної підготовки в закладі вищої освіти, проявляється, розвивається та вдосконалюється у процесі професійно-виробничої діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від теоретичних, практичних та психологічних видів його підготовленості до неї, особистісних, професійно-важливих та індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності [11, с.17].

Науковець Е. Зеєр вказав, що інженерно-педагогічну освіту не можна трактувати лише як механічне поєднання двох понять «інженер» і «педагог», адже вона є особливою освітньою галуззю, у межах якої здійснюється підготовка викладачів технічних і спеціальних дисциплін, майстрів виробничого навчання для професійно-технічних навчальних закладів, навчальних підрозділів на підприємствах і для старших класів

загальноосвітніх шкіл з технологічним профілем. Звідси використання терміну «інженер-педагог» спрямоване для характеристики фахівців, що здійснюють «педагогічну, навчально-виробничу і організаційно-методичну діяльність у системі професійно-технічної освіти і під час підготовки кваліфікованих робітників на виробництві. За таких умов інженер-педагог виконує функції майстра і викладача спеціальних і загальнотехнічних дисциплін».

Отже, багатофункціональність фахівця зумовлює специфіку даного виду педагогічної освіти, яка полягає в тому, що в межах термінів і обсягів навчального навантаження, нормативно встановлених державним освітнім стандартом, освітньо-професійною програмою та іншими документами для однієї спеціальності, майбутній інженер-педагог фактично освоює два різних види професійної діяльності, як технічну (галузеву) та педагогічну. Однак, інженерно-педагогічна освіта – це не механічне поєднання двох видів освіти, а якісно новий вид знань, що характеризується взаємопроникненням однієї галузі в іншу, тісною та раціональною інтеграцією психолого-педагогічного, інженерно-технічного та виробничо-технологічного компонентів у підготовці фахівця. За характером професійних функцій спеціалістів вона належить до педагогічної, однак предметною основою інженерно-педагогічної діяльності є інженерна і виробничо-технологічна підготовка. У цьому випадку, як зазначає науковець І.П. Каньковський, «технічні і педагогічні знання утворюють цілісну систему інженерно-педагогічних знань й умінь» [6, с.41].

Підготовка інженера-педагога в закладах вищої освіти ґрунтуватися на функціональній моделі майбутньої професійної діяльності та забезпечує формування у нього навиків вирішування інтегрованих як для педагога так і інженера типових завдань та професійно-важливих якостей особистості [5, с.56]. Термін «професійна підготовка» у педагогічному навчальному закладі часто ототожнюється з терміном «професійно-педагогічна підготовка», що фактично вказує лише на особливу фахову спрямованість професійної

підготовки, яка здійснюється в педагогічному навчальному закладі та в практичній діяльності якою вона складається з фундаментальної, методичної, інформаційно-технологічної, практичної, соціально-гуманітарної та психолого-педагогічної (або професійно-педагогічної, або педагогічної). Іншими словами, педагогічна спрямованість є внутрішнім наповненням професійної підготовки педагога з її важливою складовою [13, с.84].

Поняття «професійна інженерно-педагогічна підготовка» є інтегрованим процесом формування в інженера-педагога професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей з метою застосування їх як у галузі інженерної діяльності, так і в педагогічній, що є результатом професійної компетентності фахівця. А професійна діяльність інженера-педагога включає власне інженерну і педагогічну діяльність. Метою педагогічної діяльності є професійне навчання і виховання підростаючого покоління, а метою інженерної діяльності – розробка виробничо-технологічної документації, забезпечення виробничого процесу в навчальних майстернях, обслуговування матеріально-технічної бази лабораторій і кабінетів та освоєння нових технологічних процесів і техніки [12, с.186]

Дослідники А.В. Барабаш, Л.В. Дейнеко та Л.А. Євчук надають особливе значення процесу підготовки фахівців харчової галузі, що пов'язано з соціально-економічним розвитком держави та полягає в забезпеченні населення якісними продуктами харчування. Технологічний процес виробництва харчової продукції вимагає компетентних, креативних мислячих фахівців, які здатні творчо підходити до розв'язання будь-якої виробничої ситуації. Тому, заклади вищої освіти зобов'язані забезпечити підготовку майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю для системи закладів професійно-технічної освіти.

Освітній процес професійної підготовки майбутнього інженера-педагога харчового профілю полягає у цілеспрямованому оволодінні сучасних знань з гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових і професійно-

практичних дисциплін для формування відповідних вмінь використовувати дані знання у професійній діяльності. Сформовані вміння дозволять інженеру-педагогу швидко мислити й діяти в змінній системі ринкової економіки і постійно здійснювати професійний розвиток, що забезпечить набуття нових компетенцій, знань, умінь і навиків для застосування у професійній діяльності [8, с.101]

Освітній процес вищого закладу освіти передбачає професійну підготовку інженера-педагога харчового профілю з отриманням життє- та здоров'язберігаючих знань та розуміння понять «здоров'я», «здоров'я людини» та «здоровий спосіб життя». Засвоєння даних знань та понять передбачає підготовку майбутнього інженера-педагога до організації й регулювання життє- та здоров'язберігаючої діяльності з навиками здійснення безпечної професійної діяльності [10, с.7]. Де поняття «здоров'я» – це стан організму, за якого нормально функціонують усі його органи. Феномен «здоров'я людини» з медичного підходу визначається як відсутність хвороби.

Позиція дослідника П.Д. Плахтіна полягає в наступному, що здоров'я людини – це найвища життєва цінність, яка повинна займати верхній щабель в ієрархічній системі якісних виявів кожної особистості. Стан здоров'я людини впливає й одночасно зумовлює всі сторони й сфери життєдіяльності особистості з біологічного, духовного і соціального погляду. За енциклопедичним визначенням, здоров'я – це природний стан організму, що характеризується його врівноваженістю із навколишнім середовищем та відсутністю будь-яких хворобливих змін, тому, здоров'я людини це не лише відсутність хвороб, а й високий рівень пристосування, благополуччя, добре психічне самопочуття, соціальні відносини та комплекс біологічних (успадкованих і набутих) та соціальних факторів.

Варто зазначити, що способи формування здорового способу життя залежать від рівня розвитку цивілізації і можливостей їх індивідуальної реалізації у формі фізіологічно-обґрунтованих біологічних, духовних і

соціальних потреб людини. У зв'язку з цим науковий інтерес викликають методи і засоби формування здорового способу життя, які рекомендує дослідник І.М. Шуліпенко. За його словами, рівень біологічного і соціального вияву особистості, якість і тривалість її життя залежать від здатності кожної людини реалізувати в процесі життєдіяльності методи і навички здорового способу життя. Де здоровий спосіб життя кожної людини повинен бути спрямований на формування активного трудового довголіття із зміцненням і відновленням здоров'я завдяки здійсненню профілактики захворювань.

Загально відомо, що профілактика неінфекційних захворювань у 2,7 рази менш затратна, ніж лікування хворих [7, с.45]. Давньогрецький філософ-матеріаліст Демокрит Абдерський (460—370р. до н.е.) вказував, що «Хворобу легше попередити, ніж лікувати». Тому, історично так склалось, що для збереження здоров'я людини потрібно застосувати профілактичні заходи, які спрямовані на запобігання захворювання, а також підвищення працездатності і продовження тривалості активного життя. Профілактика захворювань людини можлива завдяки дотриманню санітарно-гігієнічних норм, що передбачено ЗУ «Про охорону здоров'я» де вказано на єдині санітарно-гігієнічні вимоги для організації виробничих та інших процесів, пов'язаних з діяльністю людини. Також науковці І.І. Бецької (1704—1795), С.В. Виговська, Н.С. Журавська, В.В. Корнієнко, Н.П. Коцур, Д.Д. Семенов (1835—1902) К.Д. Ушинський (1824—1870) та І.М. Ястребцов (1797-1869) вважають, що поліпшення здоров'я населення можливе за рахунок зміцнення індивідуального здоров'я шляхом дотримання санітарних та гігієнічних норм. А дослідник А.Г. Фурманов стверджує, що особиста поведінка з дотриманням правил гігієни сприятиме профілактиці захворювань.

На думку вченого О.В. Соколюк дотримання санітарно-гігієнічних норм під час підготовки майбутнього фахівця у системі вищої освіти, створює умови для збереження та зміцнення власного здоров'я, тобто сформує певні компетентності із здоров'язбереження кожної особистості. Даний погляд

підтримують також і дослідники О.Є. Антонова, С.В. Кириленко, В.Г. Підлісна та Д.Д. Семенов (1835–1902).

Поняття «гігієна» – це наука, що вивчає закономірності впливу навколишнього середовища на здоров'я людини та громадське здоров'я. А «санітарія» – це практичне застосування обґрунтованих гігієнічною наукою нормативів, санітарних правил і рекомендацій, що спрямовані на покращення умов праці, побуту, відпочинку, харчування з метою збереження і зміцнення здоров'я. Взаємодія анатомії, фізіології, гігієни, зокрема гігієни дітей та підлітків, гігієни розумової праці, гігієни праці, комунальної гігієни, гігієни житла, особистої гігієни, гігієни харчування, психогігієни, гігієни фізичної культури і спорту та ін. з врахуванням історичного надбання тобто певної культури гігієни та санітарії. Де поняття «культура» передбачає сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, що передається від покоління до покоління. Слушною тут є думка використання поняття «фітоетнологія українців» – що пояснюється, як розмаїта висока етнічна матеріальна, духовна та лікувально-гігієнічна культура праукраїнців та українців, найактуальніша глибинно-народна наука здоров'я і для здоров'я сьогодення та майбутніх поколінь і епох. В жодній країні світу не знайдеться таких давніх і надійних лікувальних засобів живої природи, які нагромадила впродовж тисячоліть етнічна медицина українців. «З цих сивочолих інтелектуальних та ритуальних потоків автохтонів, а пізніше – праукраїнців та українців, постають фітоетнологія та давня і новітня фітотерапія». Основна категорія української генетичної пам'яті постає з правічного внутрішнього буття людини. Віру Правди, віру Звичаїв, Божественні ритми Природи, як вважає науковець Є.С. Товстуха, сучасному поколінню нашої землі повертають фітоетнологія та новітня фітотерапія остаточно і на Вічні Часи.

Поняття «санітарно-гігієнічна культура» передбачає сукупність соціальних норм і цінностей, спрямованих на підвищення поінформованості

людини в питаннях, пов'язаних з охороною здоров'я та профілактики захворювань, що сформувалися за рахунок плідної праці людини над розвитком матеріального, технічного і духовного світу з мотивацією до ведення здорового способу життя як окремих людей, так і суспільства в цілому.

В процесі підготовки інженера-педагога харчового профілю необхідно зробити акцент на формуванні санітарно-гігієнічної культури завдяки отриманню санітарно-гігієнічних знань. Це знання про оздоровчу рухову активність, фізичну культуру та загартовування, раціональний режим дня, гігієну розумової роботи, гігієну трудового навчання, громадську і особисту гігієну, гігієну харчування та іншого для відповідного формування санітарно-гігієнічних умінь та навиків. Сформовані санітарно-гігієнічні навички в інженера-педагога харчового профілю дозволить йому здійснювати санітарно-гігієнічне навчання та санітарно-гігієнічне виховання серед учнів закладів професійно-технічної освіти. Вказаний педагогічний процес повинен дотримуватися мети, яка полягає у підвищенні рівня знань, умінь та навиків щодо ведення здорового способу життя учнями закладів професійно-технічної освіти.

Підготовка інженера-педагога харчового профілю до професійної діяльності, зокрема формування санітарно-гігієнічної культури в учнів закладів професійно-технічної освіти полягає в педагогічній стратегії професійної підготовки, реалізація якої забезпечує досягнення цілей і завдань сучасної освіти за цілісного пізнання природних, соціально-економічних, історико-культурних, етнічних, екологічних чинників і охорони здоров'я з метою формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Від того, наскільки успішно зможе інженер-педагог харчового профілю сформувати та закріпити у свідомості учня закладів професійно-технічної освіти життєві навички та виробити потребу дотримання санітарно-

гігієнічної культури, щодо ведення здорового способу життя, залежатиме в майбутньому реальний спосіб життя.

Тому, інженер-педагог харчового профілю для формування санітарно-гігієнічної культури повинен мати такі уміння, як гностичні тобто вміти накопичувати та систематизувати отримані знання з санітарно-гігієнічної культури та застосовувати отримані вміння і навички на практиці. Організаційні – вміти організовувати дискусії, бесіди, лекції, авторські проекти, добирати форми і методи педагогічного впливу на молодь та їх батьків із метою формування життєвих навичок. Комунікативні – для встановлення емоційно-доброзичливого контакту з молоддю та їх батьками, з чітким і доступним поясненням необхідності застосовувати санітарно-гігієнічну культуру з метою формування здорового способу життя. Особистісно-професійні полягають у визначенні суті етики інженера-педагога харчового профілю та етика взаєностосунків з учнями та їх батьками. Та методичні уміння для високоякісної розробки занять, різних виховних заходів з тематикою здоров'язбереження.

Професійна санітарно-гігієнічна компетентність майбутнього інженера-педагога харчового профілю передбачає здійснення контролю за рівнем санітарно-гігієнічних знань, умінь і навиків серед молоді закладів професійно-технічної освіти. Включає знання з санітарно-гігієнічних вимог до навчально-виховного і виробничого процесу закладів професійно-технічної освіти, методи санітарно-гігієнічного виховання в сімейному середовищі учнів та мотивацію молоді дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог, як заходів щодо попередження та профілактики хвороб. Це забезпечить мотивацію учнів закладів професійно-технічної освіти до здійснення рухової активності, фізичної культури і загартовування з дотриманням раціонального режиму дня і гігієною розумової роботи із запобіганням шкідливих звичок для формування здорового способу життя.

Висновки. Здійснене нами дослідження дозволило зрозуміти сутність поняття професійна санітарно-гігієнічна компетентність у майбутнього інженера-педагога харчового профілю, що передбачає оволодіння санітарно-гігієнічними знаннями, вміннями та формування відповідних навиків. Розуміння складових понять, як «гігієна», «санітарія», «культура», «професійна компетентність» дозволить інженеру-педагогу харчового профілю крім здійснення професійної діяльності також мотивувати учнів закладів професійно-технічної освіти до здорового способу життя.

Перспектива подальшої розвідки полягатиме у напрямку організації фахової підготовки майбутніх інженерів-педагогів харчового профілю із введенням спеціального курсу з санітарно-гігієнічною основою.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бендера, І. М. Інженерно-педагогічна освіта – термінологічний аспект / І. М. Бендера // Пробл. інж.-пед. освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2009. – Вип. 24–25. – С. 70–77.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728с.
3. Каньковський, І. Є. Інженерно-педагогічна діяльність та її складові [Текст] / І. Є. Каньковський // Проблеми інж.-пед. : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. академія. - Х., 2008. - Вип. 21. - С. 53-62.
4. Каньковський І. Є. Структура та зміст компетенцій інженера-педагога [Електронний ресурс] / І. Є. Каньковський // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. - 2013. - № 40-41. - С. 59 - 68. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2013_40-41_11 .pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2013_40-41_11.pdf), с. 60
5. Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» [Електронний ресурс]. – С. 45. – Режим доступу: www.moz.gov.ua
6. Крушельницька О.В. Управління персоналом: Навчальний посібник. / О.В. Крушельницька, Д.П. Мельничук / Видання друге, перероблене й доповнене. - К., «Кондор». - 2005. - 308 с., с. 101
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
8. Проект стандарту вищої освіти. СВО_ПО_ХТ - 2016. Рівень вищої освіти – перший. Ступінь вищої освіти – бакалавр. Галузь знань – 01 Освіта.

Спеціальність – 015 Професійна освіта. Харчові технології. Кол.автор. Гуменюк Т.Б., Зубар Н.М., Волкова А.А. м. Бровари – 2016. – 25 с.

9. Ступак, Д. Є. Формування професійної компетентності майбутніх викладачів безпеки життєдіяльності та охорони праці в процесі фахової підготовки [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ступак Дмитро Євгенович ; НАПН України. Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ : Принт-центр, 2016. – 20 с. : іл. – Бібліогр. : с. 60

10. Ткачук, С. І. Педагогічні аспекти підготовки майбутніх інженерів-педагогів харчових технологій у педагогічних вищих навчальних закладах / С. І. Ткачук. - С .181-186.

11. Ящук С.М. Професійна підготовка магістрів технологічної освіти: теорія та методика : монографія / Сергій Миколайович Ящук. –Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. – 368 с.